

**Fra: Gunnar Kvåle
Austre Lurane 26
5200 Os**

1. januar, 2018

Til: Statsminister Erna Solberg

NYTTÅRSBREV OM KLIMA OG BÆREKRAFT

Kjære Erna Solberg,

Jeg skriver til deg om et tema som for hvert år som går, blir stadig viktigere å adressere. Som leder for FNs pådrivergruppe for bærekraftsmålene vet du mye om denne saken. I mitt arbeid med forbyggende helsearbeid ved Senter for internasjonal helse og nå som pensjonist er dette en sak som også ligger meg meget sterkt på hjertet. I denne tiden har vi sett framgang i arbeidet for å sikre bedre global helse (bærekraftsmål 3) og har slik bidratt til bedre forholdene for fattige befolkningsgrupper (mål 1) blant annet gjennom bedret ernæring for å reduseres sult (mål 2) og ved å sikre tilgang på rent vann og bedre sanitærforhold (mål 6). Men som jeg viser i dette brevet, er klimaendringene nå i ferd med å føre til at fremgangen på disse områdene vil snus til en tilbakegang. Alt i 2009 beskrev det anerkjente medisinske tidsskriftet «The Lancet» klimaendringene som den største trusselen mot global helse i vårt hundreår. **Greier vil ikke stoppe klimaendringene (mål 13), blir det umulig å oppnå fleste av de andre bærekraftsmålene.**

Som du vet, etter 2-3 år med stabile klimagassutslipp, ligger det an til at vi i 2017 på nytt får en stigning i globale utslipp. Dette skjer i en tid da rike land må kutte med rundt 10 prosent årlig om vi skal kunne unngå meget alvorlige klimaskader.

Hensynet til liv og helse for verdens fattige og for våre egne barn og barnebarn krever et taktskifte i klimapolitikken

FNs daværende klimasjef, Christiana Figueres, advarte alt i 2011 sterkt mot en global oppvarming på mer enn 1,5 grad: *"If we are not headed to 1.5 C we are in big, big trouble"* (The Guardian, 1. juni, 2011). I rapporten «Turn down the heat» fra 2014 tegner Verdensbanken et skremmende bilde av de meget alvorlig konsekvensene hvis dagens utvikling mot 3 - 4 graders oppvarming ikke blir stoppet (1). Bankens direktør, Jim Yong Kim, skrev da: «Det er mitt håp at denne rapporten skremmer oss til handling».

I 2017 har vi sett alvorlige klimaskader alt nå ved dagens oppvarming på rundt en grad. Klimarelaterte ekstremvær med sterkere orkaner, flommer, ras og skogbranner har ført til store helseskader, både i rike og fattige land. Dessuten har tørke ført til sviktende avlinger og sult og gjort store landområder ubeboelige. Alt nå dør mange på grunn av hete i tropene. Ved 1,5 graders oppvarming er det beregnet at flere hundre millioner innen 2050 vil rammes av dødelig hete (2). Også i Europa vil det bli flere som dør som følge av mer intense hetebølger (3). I flere tett befolkede tropiske områder vil en global oppvarming på rundt 4 grader føre til at det vil være livsfarlig å oppholde seg der uten muligheter for kunstig avkjøling (4).

Du kjenner utfordringene i klimaarbeidet

Ambisjoner om utslippskutt har ikke gitt resultater som monner, verken i Norge eller globalt. Frivillige utslippskutt meldt inn etter COP-21 i Paris i 2015 vil, om de følges opp, gi en global temperaturstigning på vel 3 grader med katastrofale konsekvenser for store deler av verden. Det er åpenbart behov for et taktskifte i klimapolitikken. Tilsynelatende har du og din regjering innsett dette.

Klima ble framhevet som en viktig sak i trontalen høsten 2014

Der skrev du blant annet: *"2015 blir et viktig år for klimaet - det haster med å komme i gang. Vi må omstille oss, og tilpasse oss det jordkloden tåler av karbonutslipp. Den største trusselen for den norske samfunnsmodellen er at vi ikke klarer å omstille i tide".*

Visjonen for 2015 har ikke resultert i tiltak som monner

Ambisjonene i trontalen for 2015 er minst like aktuelle nå for 2018. Mens utslippene i våre naboland for lengst er på veg nedover, er utslippene i Norge fortsatt på sammen nivå. Historiske utslipp gir alt

nå alvorlige konsekvenser. Selv om alle utslipp stopper i morgen, vil klimaskadene øke i omfang i årene som kommer. Verdensbanken viste i 2014 at vi allerede da kunne være låst til en nær 1,5 graders global oppvarming (1). Det haster med nye og sterkere tiltak hvis vi skal kunne ha håp om å begrense oppvarmingen til 2 grader (5).

To grader er ingen trygg grense

Å satse på å bruke opp karbonbudsjettet for 2 graders temperaturstigning gir uakseptabel stor risiko for at vi passerer vippepunkter for farlige og irreversible klimaendringer. De fleste modeller forenlig med en global temperaturstigning til under to grader, regner med at langt større mengder CO₂ kan trekkes ut av atmosfæren ved karbonfangst og lagring eller på annen måte enn det som er teknisk og praktisk mulig (6). For å ha en realistisk sjanse for å begrense global temperaturøkning til under to grader, tyder begninger på at rike land må kutte utslippene med rundt 80 prosent innen 2030 (7). For 1,5 grad må energirelaterte utslipp må være null innen 2040 (8).

Norge, et land med ansvar og muligheter til å gå foran

Hvis intet land tar ansvar for å gå foran og gjennomfører klimatiltak før andre er med, blir resultatet en klimatragedie som rammer oss alle. Norge, et rikt oljeproduserende land, har et særlig ansvar for å forhindre en slik situasjon. Oljeinntektene er brukt for å sikre egen velstand. En stor del av regningen etter oss er bidrag til klimaendringer som først og kraftigst rammer fattige i andre land og i neste omgang våre egne barn og barnebarn. Det er sterke etiske grunner til at nettopp Norge bør bli et land som går foran og bidra mer enn andre land for å virkeliggjøre nullutslippssamfunnet både hjemme og globalt (9).

Fortsatt satsing på olje og gass er farlig politikk, både klimamessig og økonomisk. Det må i stedet satses atskillig sterkere på fornybar energi og bærekraftige teknologiske nyvinninger for ulike sektorer i samfunnet der også mulighetene for langsiktig avkastning er atskillig bedre. «Grønn vekst» er bedre enn dagens fossilbaserte vekst, men vekst er i seg selv et miljøproblem og kan ikke redde oss uten at den ledsages med en atskillig sterkere nedgang i all annen vekst. I sin oppsummering for 2017 skriver seniorforsker ved Cicero, Glen Peters, at mens vi har vært så travelt opptatt av å heie på alt mulig som kanskje kan være positivt, har fossil energi samtidig «skåret er nytt mål» (10). **For å kunne unngå meget alvorlige klimaskader er det avgjørende at det satses på en politikk som reduserer produksjon og bruk av fossil energi.**

Jeg vil peke på 3 hovedsaker du kan gjøre noe med i inneværende Stortingsperiode

1. Stoppe oljeleting i Arktis slik at Norge blir et foregangsland som tar på alvor at klimahensyn krever at langt det meste av fossile ressurser som fossilindustrien har kartlagt og planlegger å utvinne blir værende i grunnen

I rettsaken som Greenpeace og Natur og ungdom med Besteforeldre klimaaksjon som partshjelper har reist mot Staten, krever vi nettopp dette. Fossilindustrien planlegger å utvinne mange ganger mer brennstoff enn det som vil medføre en global temperaturstigning på to grader. Derfor må oljeindustrien reguleres og klimapolitikken må bli styrende for oljepolitikken (11). Det er uansvarlig og i strid med all klimakunnskap når din olje- og energiminister sier at denne «olja skal opp», uten å ta hensyn til hva verden kan tåle. Klimautviklingen krever at produksjon av olje og også gass (12) må fases ut så raskt som overhodet mulig. Lederen av Earth Institute ved Columbia University, professor Jeffrey Sachs, uttalte seg tydelig om oljeutvinning i Arktis på konferansen Arctic Frontiers (13). Han sa da klart fra om at dette var å sløse bort investeringene på en aktivitet som vil ødelegge jorden. Mange med ham mener at Staten derfor må avstå fra utvinning av olje og gass i Arktis og andre sårbare områder.

2. Bruke oljefondet som et klimapolitisk virkemiddel og dreie også andre norske investeringer bort fra investeringer i fossil energi og over på fremtidsrettede og bærekraftige næringer, både i Norge og internasjonalt

Det ville være uten vesentlig betydning for norsk økonomi om Norge, i tillegg til vår bistandsprosent, avsetter i størrelsesorden 1% ekstra av BNP til for klimatiltak og investeringer i fornybar energi i fattige land. Dette vil være et sterkt virkemiddel for en snuoperasjonen bort fra fossilbasert vekst i den fattige del av verden, noe som er helt nødvendig for å bidra til at fattige land blir med på den globale klimadugnaden som alle land må bidra i. Som et rikt oljeproduserende land har vi et stort

ansvar for å vise lederskap på klimafinansiering (14, 15), blant annet ved å øke bidragene til «Det grønne klimafondet» betraktelig, og ikke som nå bidra mindre enn land uten olje, som Sverige og Luxemburg (16).

3. Ta internasjonalt lederskap ved en ambisiøs nasjonal klimapolitikk som oppfyller målene fra Paris

For en realistisk sjans for å begrense global oppvarming til mindre enn to grader, tyder beregninger på at rike land må kutte utslippene med rundt 80 prosent innen 2030 (7). Norge og EUs mål om 40% kutt er derfor for lavt. Med vår rikelige tilgang på fornybar energi bør Norge ha som mål å være klimanøytralt innen 2030. Norge kan bli et forbilde for andre land hvis kuttene i utslipp skjer, ikke ved kjøp av kvoter og betaling for utslippskutt i andre land som det nå legges opp til, men ved en nødvendig omlegging av økonomien og kutt i egne utslipp. Det må satses på å elektrifisere transportsektoren, planene om 4-felts motorveier gjennom store deler av landet må legges på is og det må føres en skogbrukspolitikk som øker klimagassopptak i norsk skog. Planer om storskala produksjon av klimaskadelig biodrivstoff må derfor legges til side (17).

Jeg håper at du vil revurdere gamle standpunkter og nå gå inn for klimatiltak som monner

Gjør du dette og starter en omlegging som er skissert her, vil du da gå inn i historien som en politiker med mot til å gå foran i en sak av avgjørende betydning for våre barns, barnebarns, Norges og verdens framtid. Uavhengig av avgjørelsen i klimarettssaken som er reist mot Staten, er det åpenbart at dagens tiltak mot klimaendringene, både i Norge og globalt, er langt fra tilstrekkelige for å sikre at «*Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares*» og «*som ivaretar denne rett også for etterslekten*» slik Grunnlovens paragraf 112 krever.

Norge har både ansvar og mulighet til å gjøre det som kreves av oss for å bremse klimaendringene. Samtidig kan vi skape et samfunn med bedre livskvalitet og gode levekår. Dette må gjøres nå og ikke om 20 - 30 år. Neste generasjons ledere kan lite gjøre hvis ikke dagens ledere sikrer en bedre utvikling. Du har mulighet til å gjøre en forskjell. Gjør du dette som den alvorlige situasjonen krever, vil du senere kunne se deg tilbake og vite at du som statsminister og mor forsto og tok på alvor at «**vi står ved et vendepunkt i historien og «hvilken retning vi velger for veien videre, avgjør menneskehetens skjebne**» slik Erik Dammann formulerte det i innledningen til sin bok "Verdirevolusjon" utgitt i 2014.

Med vennlig hilsen og ønske om et GODT NYTT ÅR!

Gunnar Kvåle

Professor emeritus, Senter for internasjonal helse, Universitetet i Bergen
Styremedlem i Besteforeldrenes klimaaksjon

Kilder vist til ovenfor:

1. <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/11/23/climate-report-finds-temperature-rise-locked-in-risks-rising>
2. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28348220>
3. [http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanph/PIIS2542-5196\(17\)30082-7.pdf](http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanph/PIIS2542-5196(17)30082-7.pdf)
4. <https://www.cicero.uio.no/no/posts/klima/en-klam-varm-framtid>
5. <https://www.theguardian.com/science/2016/aug/06/global-warming-target-miss-scientists-warn>
6. <http://energiogklima.no/articles-in-english/does-the-carbon-budget-mean-the-end-of-fossil-fuels/>
7. <http://kevinanderson.info/blog/letter-to-the-pm-outlining-how-2c-demands-an-80-cut-in-eu-emissions-by-2030/>
8. International Energy Agency. World Energy Outlook, 2016, p.75.
<http://www.worldenergyoutlook.org/publications/weo-2016/>
9. http://sysla.no/offshore/oljeproduksjon_og_farlige_klimaendringer/
10. <https://energiogklima.no/blogg/2017-in-review-and-2018-outlook/>
11. <http://www.dn.no/meninger/debatt/2014/08/13/2159/Klima/reguler-oljeproduksjonen>
12. http://www.foeeurope.org/sites/default/files/extractive_industries/2017/natural_gas_and_climate_change_anderson_broderick_october2017.pdf
13. <https://www.dn.no/nyheter/2017/01/23/1413/Politikk/-enten-kaster-du-bort-pengene-eller-sa-odelegger-du-verdens-klima>
14. <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/09/19/world-economic-outlook-october-2017>
15. <https://www.theguardian.com/business/2017/oct/11/imf-tells-rich-nations-that-greater-urgency-needed-on-climate-change>
16. <http://www.greenclimate.fund/how-we-work/resource-mobilization>
17. https://www.theguardian.com/environment/2017/dec/31/biomass-burning-misguided-say-climate-experts?CMP=share_btn_fb